

Dr.František Krause

O působení slovanských apoštolů Cyrila a Metoděje

Přednáška konaná na sjezdu Anthroposofické společnosti v Československé republice dne 1.11. 1929

Předmluva:

(K sjezdovým přednáškám Anthroposofické společnosti v Československé republice v listopadu 1929)

Duchovní badatel dr.R.Steiner, jemuž vděčíme za tolik nových podnětů a hledisek v nejrůznějších oborech lidského vědění a života, líčil při různých příležitostech, jak všechny národy tohoto světa pracují na budování velkého chrámu lidstva, a jak se vzájemně svými osobitými vlastnostmi a schopnostmi podporují a doplňují.

Ukazoval nám ve velkých přehledech, jak zvláště národy, rozložené na pevnině Evropy, jsou nositeli těch sil, jimiž musí postupně procházet lidské Já, aby si mohlo uvědomit svou duchovní podstatu a tím i své zemské poslání.

Co se až dosud jevílo zevnímu pozorování jako snůška nahodilých, spolu nesouvisejících událostí, - dějiny lidstva, - to nabývá z hledisek anthroposofické duchovní vědy nového, netušeného významu. Dějiny lidstva nejsou ani zdaleka něčím náhodným, nýbrž dokladem ponenáhleho uskutečňování podivuhodného kosmického plánu, jehož realizace je rozvržena na zdánlivě nepřehledná světová období. Každé století vede lidstvo na této gigantické cestě o krůček kupředu. A teprve soustředěným přehlížením tisíciletých period vývoje v jejich vnitřních souvislostech, se nám objevují jednotlivé etapy této cesty lidstva v jejich hlubším významu.

Každý věk, každá kulturní epocha má své zvláštní poslání, svůj vývojový úkol. A každá velká vůdčí osobnost je víceméně vědomým uskutečňovatelem tohoto nezměrného programu. Tak se učíme dívat s novým porozuměním i na velké postavy dějin, vystupující v té které kultuře, v tom kterém národě. V pravé chvíli a na pravém místě vynořují se vždy povolání osobnosti, - které v intencích duchovního vedení lidstva, - vnášejí do vývoje nové podněty, jež jsou ihned přejímány řadami dalších pracovníků, aby ponenáhle pronikly všemi složkami kultury.

Anthroposofická společnost v Československé republice si vytkla za úkol ukázat u příležitosti sjezdu svého členstva v listopadu 1929 na několika příkladech, jak též český národ, žijící ve střední Evropě, - sledujeme-li jeho vývoj, vzestup a zvláště jeho zápasy, - má své významné poslání mezi národy ostatními.

Chceme-li určit, co je příznačným rysem národů střední Evropy, tu je nutno přihlížet ke skutečnosti, že u nich převládá úsilí po pěstění života kulturně-duchovního. Tento poznatek také plně odpovídá hledisku duchovně vědeckému. Poslání těchto národů není ani politické, ani hospodářské, nýbrž v první řadě *kulturně-duchovní*. Již skutečnost, že se největší počet velkých vůdčích osobností na tomto poli zrodil, žil a působil právě ve střední Evropě, je toho výmluvným dokladem. Přihlížíme-li pak k národu českému, k jeho umístění v srdci Evropy, k jeho působení, schopnostem a snahám, nalézáme opodstatněným poukaz duchovní vědy, že je nám přisouzeno ve světovém vývojovém plánu plnit kulturně-duchovní zprostředkovatelskou misi mezi Západem a Východem a opačně. Z těchto hledisek je Praha skutečně *prahem* mezi těmito dvěma póly.

Na základě těchto poukazů se počneme dívat na různé zjevy v dějinách českého národa s novým porozuměním. Velké vůdčí postavy našich dějin se nám objevují v novém světle. Jako si, řečeno přirovnáním, při štafetovém běhu předávají vybraní muži jim svěřené poselství z ruky do ruky, opatrují je a přenášejí je, mnohdy s nasazením nebo obětováním vlastního života i nebezpečnými úseky vytčené dráhy, tak je tomu též v dějinách českého národa. Před vnitřním zrakem vystupují postavy Praotce Čecha, Libuše, Přemysla Oráče, Cyrila a Metoděje, sv.Václava, Karla IV., Chelčického, Husa, Komenského, Českých bratří, atd., atd. Každá z těchto postav odevzdává své poselství dalšímu pokolení.

Díváme-li se z těchto hledisek na život a působení těchto mužů vidíme, že vždy to byly *hodnoty ducha*, za něž se stavěl český člověk - jako pravý člověk střední Evropy - s celým zápallem svého srdce a pro něž neváhal obětovat nejen své statky, nýbrž mnohdy i svůj život. A často napjatě sledovala celá Evropa, byť i s nevolí, tyto duchovní zápasy, poněvadž cítila, že zde se bije člověk za mravní ideály člověčenstva tak, jak to nebylo údělem žádného jiného národa.

Je ale pozoruhodné, jak právě Čechy, Praha je exponovaným místem Evropy, v němž se neustále snaží uplatnit kdekerý zevní cizí vliv. New York, Moskva, Londýn, Paříž i Řím zápasí zde mezi sebou o vedení a vliv. Řím nasazuje vše, aby si udržel své tisícileté poručení nad lidskými dušemi, jehož se nehodlá vzdát. Ale český člověk vždy cítil, že nemůže být člověkem římským. Právě v Janu Husovi máme jasně vyslovený náš osudový úděl: bojovat za osamostatnění kulturně-duchovního života od všech mocenských vlivů politického a hospodářského rázu.

Jen *zcela svobodně* pěstovaný pravý duchovní život bude moci přivodit pronikavou změnu v sociálním životě lidstva.

Celý svět: americký komercialismus, komunismus Východu, západní Armáda spásy, zvláště Asii inspirované okultismy, americké náboženské skupiny, spojující se u nás se jmény českých reformátorů, rovněž tak západní spiritismus, ujařmující stále ještě tisíce duší, atd., atd.: to vše se vrhá na oblast střední Evropy, aby jí zatemnilo vědomí jejího vlastního poslání.

Ale tato střední Evropa musí být kelímkem, v němž má být vědomě, ve vyšší kulturně-duchovní hodnoty, přetaveno všechno, co na nejrůznějších vlivech z celého světa doléhá na tento střed.

Události, jimž jdeme nezadržitelně vstříc, ukáží jasně, že žádný z těchto činitelů nepřinese lidstvu vysvobození z jeho strastí a běd. Cítíme všichni, že ani velké náboženské útvary, opírající se o rozpadávající se formy duchovnosti, taktéž nepřivedou obrát k lepšímu, byť by i sebe houževnatěji hájily své pozice.

Lidstvu je třeba nových výhledů na život, nových duchovních hodnot, vedoucích k nové spiritualizaci všeho myšlení a nazírání na jevy života.

To od nás ve skutečnosti očekávají ostatní národy světa. Hledají u nás něco jiného, než co sami dovedou. Nežádají si, abychom jim byli soutěží na jejich poli, nýbrž abychom jim dali ze svého, k čemu nás předurčují právě naše schopnosti.

Všechno směřuje k tomu, že je nutno vrátit se k našemu odvěkému duchovnímu usilování. Svě místo vyplníme mezi ostatními národy, když se plně zasadíme o to, aby to, čeho velmi ranné červánky viděl celý svět ve formě našeho středověkého zápasu o čistotu náboženského života, nyní - na vyšším stupni - se rozzářilo znova. A to bude možné jen tehdy, získáme-li si nový, bezprostřední vztah k ideálu lidství, k Tomu, k němuž pro svou dobu tak výstižně popsal cestu Komenský ve svém "Labyrintu světa a ráji srdce". Onen Komenský, po jehož pedagogickém podnětu, t.j. zase po hodnotě kulturně-duchovní, nesené nejčistším idealismem, volal dychtivě všechen tehdejší pokrokový svět.

Abychom mohli na tomto, nám tak vlastním poli duchovně-kulturní činnosti rozvinout všechny své síly, k tomu je třeba nových podnětů. A těch se nám také skutečně nejhojnější měrou dostává opět ve střední Evropě zrozenou anthroposofickou duchovní vědou, obracející se svým obsahem ke každému myslícímu člověku.

Český člověk plnil své poslání mezi národy světa svým neohroženým zápasem o duchovní statky člověčenstva. Spojuje harmonicky rozmach orlích sil myšlení, oplodněných anthroposofií, se lvími silami svého srdce, má dnes znova možnost pozvednout před celým světem jasně planoucí pochoděň pravé duchovní osvěty, přinášející každému jedinci a tím také celému světu všestrannou svobodu.

Luděk Přikryl

Teprve v 7.století po Kr. nastala pro slovanské obyvatele Čech a Moravy doba, tak důležitá v dějinách národů, kdy ustupovaly instinktivní síly duše citivé a počaly se projevovat síly duše rozumové. Tento významný přesun vědomí západních slovanských kmenů zachytila česká národní pověst v obrazech o povolání Přemysla Oráče na trůn jasnovidnou kněžkou Libuší. Tento obrát, tento

krok od pravěké, moudrostiplné snivosti, od starých schopností a tradic k osobní zemské bdělosti přivádí tyto kmeny zároveň do styku se západoevropskou civilizací, s novými poměry hospodářskými, státně-sociálními a duchovně náboženskými.

Na počátku 9.století proniká z německo-římského západu, z Pasova, na Moravu, jež byla středem říše Velkomoravské, křesťanství. Do Čech se dostává pokřtěním 14 českých lechů v Řezně v roce 845. Bylo to římské, neduchovní křesťanství Bonifácovo, jež ztratilo tajemství sv.Grálu i hrobu, křesťanství, kterému chtěl o málo později Mikuláš I. zjednat výhradní platnost u evropských národů. Zdá se, že německo-římská kněží nepřišli na Moravu jako služebníci Syna člověka, jako hlasatelé živého Slova, nýbrž jako političtí exponenti Říma a říše u slovanského národa, který nerozuměl kultu, slavenému v latinské řeči. Srdce, jak praví Goethe, "polodrsné a přece se již otevírající citům nejněžnějším", marně hladovělo a prahlo po živém chlebě, po živé vodě slova Kristova. Jakoby z hluboké touhy zaznívá prosba, s níž se moravský kníže Rastislav podle souhlasné zprávy všech legend obrátil na východo-římského císaře Michala, aby poslal jemu a jeho lidu učitele, "který by nám v naší řeči vyložil pravou víru křesťanskou". A tak roku 863 nebo 864 přichází Konstantin Filosof se svým bratrem Metodějem na Moravu, ne tak aby ji obrátili, jako spíše aby toužícím duším jazykem lidu hlásali a vykládali evangelium, aby jazykem lidu udíleli svátosti a zpívali mši.

Ze života bratří necht' jsou uvedeny charakteristické rysy. Pocházejí ze vznešeného rodu ze Soluně, přístavního města na půl cestě mezi Aténami a Byzancí, se slovanským zázemím. Mladší Konstantin má v sedmém roce sen, že si z nejkrásnějších panen města vyvolil za manželku dívku "zářné tváře a převelice ozdobenou zlatým náhrdelníkem a perlami a všelikou krásou, jejíž jméno bylo Sofia, t.j. moudrost". Další jeho život je vášnivým usilováním o užší a užší spojení se "Sofií". Přichází do Konstantinopole a přijímá i zde všechnu hlubokou moudrost, starokřesťanskou theosofii. Obzvláště uctívá Řehoře Naziánského, Theologa a Dionysia Areopagitu. Tak dostává příjmení "Filosof" a stává se, jak praví bulharská legenda, "velkým ve filosofii světské, větším v esoterní a znalcem přirozenosti bytosti, zvláště však oné jediné bytosti, od níž, když ještě byla nezjevenou, všechno obdrželo svoji podstatu". Fotius, nejučenější muž své doby, se stává jeho učitelem a přítelem. Konstantin ho však kárá, - je-li správná zpráva papežského bibliotekáře Anastazia, - pro jeho učení o dvou duších, které bylo o něco později na 8.všeobecném koncilu stiženo osudnou klatbou, jež působila tak mocným vlivem na středoevropské dějiny ducha. Řek Konstantin kloní se nápadně k římskému pojetí. Potom jde, císařův oblíbenec, k barbarským Chazarům při Azovském moři, kde nalézá ostatky sv.Klementa, jednoho z prvních Petrových nástupců na stolci římských patriarchů, který na dalekém Východě utrpěl roku 98 mučednickou smrt. Konstantin jde tedy na východ a nalézá římské stopy. Tyto ostatky bere sebou, když se ubírá na Moravu.

Na své poslání na Moravě se Konstantin připravoval velmi důkladně. Slovanského jazyka své vlasti byli bratří ovšem mocni. Nyní zjevil Bůh Konstantinovi na jeho vroucí prosby písemné značky, které by důstojně pojaly radostnou zvěst o Slovu v živě tvárném slovanském idiomu. A jazyka znalý služebník Slova počal své překladatelské dílo, v němž později jeho bratr pokračoval, prvním veršem Janova evangelia: "Na počátku bylo Slovo ...". Na Moravě považuje vedle učení, udílení svátostí a slavení slovanské mše za svůj hlavní úkol, vychovávat domácí žáky, kteří by mohli jeho boží dílo dále šířit a vést. Do jejich srdcí vštípil poznání Kristova ducha a porozumění Kristovu činu, dává jim svým životem příklad, jak se může toto poznání ve službě lidem proměnit v čin. Neboť jeho působení se lišilo od průměrného římsko-západního způsobu tím, že se zřikal jakéhokoli nátlaku při zvěstování Slova jakož i všech hmotných statků a všeho politického vlivu. Jedině na síle slova stavěl Konstantin své dílo, láskyplně uče, napomínaje, prosa, ale také vítězně bojuje mečem slova proti těm, kdož se drželi nepravé víry nebo jej kacěřovali za to, že celebroul mši barbarským jazykem.

Neboť v Římě a v církevních kruzích německé říše, zcela římsky smýšlejících, se stalo ihned kamenem úrazu, že přichozí z kacířského východu zavedl bez schválení Říma slovanskou liturgii, slovanské evangelium, v oblasti, na níž si římská církev zjedнала právo priority, v oblasti, náležející k pasovské diecési a k solnohradskému arcibiskupství, jimž slovanští kněží, mírumilovně působící, vyrvali všechnen vliv na tuto zemi a všechny příjmy z ní. Tak musí Konstantin v Benátkách, kam se, vždy provázen svým bratrem, odebral, podstoupit první velký rétoricko-dialektický zápas o slovanskou liturgii proti nositelům římsko-latinského impulsu, kteří chtěli mrtvé, bezduché řeči zjednat moc nad lidskými dušemi ve smyslu římsko-oprávněného poslání, směřujícího k osvobození lidí od starého spojení s duchem, aby z dětí vychovali duchovně samostatné, sobě samým mravně odpovědné syny.

Mikuláš I., který tak mocně uplatnil římský směr, povolává Konstantina do Říma, aby zjednal jasno o jeho úmyslech, umírá však dříve než tam bratři přišli (868). Jeho nástupce, Hadrián II., radostně přijímá ostatky, které mu přinesli. Nejtěžší kámen mu však padá ze srdce, když shledává pravověrným Konstantina, obviněného z bludu v otázce základního dogmatického rozdílu ve sporu mezi Východem a Západem, v otázce "filioque". O to zajisté byla tehdy největší obava, že by mohl být Konstantin odpůrcem článku "filioque" a mít v úmyslu, Moravu-Pannonii připojit ke Konstantinopoli právě tak, jako odtud vyšli misionáři k Římu Východu přivedli Bulharsko. Pak by se byl byzantský vliv rozšířil přes Balkánský poloostrov až do střední Evropy.

Z legend slyšíme vyznívat papežovu radost, když poznal ve velikém misionáři muže, který svou misijní oblast chtěl ze svobodné vůle přičlenit k Římu. Mělo se za to, že ve věci slovanského ritu je třeba povolnosti, aby se neznemožnilo sjednocení a snad také aby se dosáhlo církevně-politických cílů ještě dalekosáhlejších. A jako si kdysi římské impérium přivlastňovalo bohy podrobených národů, tak byla takřka adoptována cizí nepřátelská řeč tím, že se v římských chrámech četla mše z církevních slovanských knih a že se zpívala mše slovansky v samém chrámě sv.Petra.

Tím bylo Konstantinovo poslání splněno. Přeložil východní liturgii do slovanského jazyka, přinesl ji Slovanům a zjednal jim tak duchovní samostatnost a její uznání v Římě. Zároveň sepjal vývoj těchto středoevropských Slovanů s římským proudem, rozvíjejícím synovské síly. Cítil, že se tak jeho život naplňuje. Stal se mnichem v římském klášteře, přijal s papežovým svolením jméno Cyril a zemřel v Římě po 50 dnech, předvídaje svou smrt, těše se z božských vidění a kladoucí na srdce bratru Metodějovi pokračování a udržení svého díla.

Starší bratr Metoděj, jehož úloha se nyní počíná, konal nejprve, světské cti jsouc žádostivý, císaři východního Říma služby jako místodržitel v slovanských provinciích. Potom tuto dráhu opustil, aby na maloasijské hoře Olympu vedl po léta život mnišsko-asketický, věnovaný mlčení, studiu svatých písem a pěstování pokory. Síla jeho slova, již takto nabyt, zdá se ještě mocnější než bratrova, jako vůbec byl naproti moudřejšímu bratru osobností čínorodější.

Pannonská legenda o něm vypravuje: "Obratné řečníky překonával činem, činné muže slovem". A: "Jeho slovo bylo mocné a hutné, mocné proti odpůrcům, hutné vůči těm, kdo přijímali napomenutí". Dovedl sílu slova stupňovat až ke klatbě, kterou drtil protivníky svého božského díla.

Naproti tomu o jeho mírnějším bratrovi se praví v jedné chvalořeči na něho: "Pán učinil tato ústa světlejšími světla.... Jeho jazyk vysílal líbezné a živé zvuky, jeho rty, plné moudrosti, kvetly jako květiny".

Prvním projevem Metodějovi vůle je jeho prosba, přednesena jménem matčíným, o mrtvé bratrovo tělo, které chce přenést na východ. Papež by rád této prosbě vyhověl, avšak římský klerus je proti tomu. Ať prý zůstane v Římě, koho Bůh tak podivuhodně do Říma přivedl. Papež chce pak tělo výjimečně pochovat u sv.Petra na místě vyhrazeném papežům. Naproti tomu Metoděj prosí o hrob v bazilice sv.Klementa, patriarchy osudově spjatého s východem a s Konstantinem samým, což se také stane. Nad drahocenným náhrobkem je vymalován obraz.

Metoděj je vysvěcen na biskupa pannonského a moravského a dostává privilej slovanské liturgie. Vrací se na sever, kde má tak velké úspěchy, že německo-římská kněžská musejí opustit Pannonii, nezřikajíce se však na ni svých církevně-politických nároků. Věrní svým metodám, neštítí se uvrhnout Metoděje do vězení, který brzy po svém návratu byl na synodě v Řezně odsouzen jako vetřelec.

Pannonská legenda má asi pravdu, označuje-li závist a žárlivost jako pohnutky jednání německého duchovenstva. Německo-latinské a římsko-latinské církevní zájmy se tu ocitají ve vzájemném konfliktu. Výtky pro kacířské učení, stížnosti na neslýchané užívání barbarské řeči při bohoslužbách, vznášené z Německa v Římě proti Metodějovi, mají podepřít politickou rozepří a podkopat Metodějovo postavení v Římě. V tomto sporu se sice staví Jan VIII. na Metodějovu stranu, žádá a dosáhne po dvou a půl roce propuštění vězně, chápe se však příležitosti, odvolat privileje nebezpečné jednotě církve, a zakazuje nadále užívat slovanskou liturgii (873).

Metoděj však neuposlechne, ani když papež o šest let později zákaz obnoví, nýbrž odebere se konečně do Říma, aby se hájil proti nepravým obviněním. Dogmaticky se opět, jako jeho bratr, ospravedlní. Zpívá sice symbolum bez přídavku "filioque", oficiálně v Římě přijatého teprve asi o dvě století později, ale osvědčuje ústně i písemně svoji víru, že Duch vychází také ze Syna. Podpisuje zvláštní příslušné prohlášení, odpřisahá svou víru slavnostně při kostech sv.Petra.

Ale privilej slovanské liturgie může ještě zachránit jen napolo. Neboť na Moravě nabyli jeho německo-latinská protivníci vlivu na vládce říše, v Římě pracuje táž strana proti nepohodlné výsadě, již

byl udělit Hadrián z nouze, nikoli z vlastního popudu. Metoděj musí slíbit, že bude udílet svátosti a slavit mši, bude-li si toho kníže přát, latinsky, a musí evangelium číst nejprve latinsky a teprve na druhém místě slovansky.

Němec Wiching je mu vnucen jako biskup suffragán, jistě ne proto, aby posílil jeho svobodu a samostatnost. Řím trpí slovanskou mší, dokud žije Metoděj, jehož moc nad dušemi je veliká, skrze něhož by Morava vždy ještě mohla být ztracena. Skutečně podnikl Metoděj ještě roku 882 cestu do Konstantinopole, kde ho císař a patriarcha přijali s poctami.

Ale Metoděj se přece jen vnitřně vždy více odvracel od Říma, který podkopával půdu jeho dílu.

Poslední léta jeho života byla zajisté neobyčejně těžká. Rejdy Wichingovy a jeho strany vedly k otevřené srážce. Metoděj dal svého nevěrného, neposlušného biskupa, jakož i knížete do klatby. Ba zdá se, že ji v poslední době uvalil na celou Moravu.

Po jeho smrti (885) je vnější dílo slovanských apoštolů na Moravě úplně smeteno. Všichni kněží, které vychovali a ordinovali, jsou zajati, trýzněni a konečně vyhnáni. Stěhují se do Bulharska, odkud slovanské církevní knihy, glagolská písmena, pronikala dále na východ, do Ruska, kde také dnes bojují boj proti dědicům ultrařímských snah, chtějícím, když byl už odklizen za Metodějova života duch, nyní také vyhubit a oddekretovat duši a tím veškerý náboženský život.

Že Wiching, vůdce v boji proti dílu bratří, postupoval třeba ne na rozkaz, přece však ve smyslu Říma, který by byl Moravu raději viděl podrobenou německé církvi než samostatnou, ukazuje list, který roku 895 poslal papež Jan X. splitské diecési:

"Bud'tež daleci toho, abyste se, opouštějíce učení evangelia a knihy církevního zákona jakož i předpisy apoštolů, obraceli k učení Metoděje, jehož jména nenalézáme v žádném spisu mezi svatými oci."

A králi Tomislavovi napsal:

"Který z obzvláštních synů římské církve, jimiž zajisté Vy jste, mohl by se radovati z toho, že by Oběť přinášel v jazyku barbarském nebo slovanském?"

Ještě Řehoř VII. roku 1080 rozhodně odmítl prosbu českého knížete Vratislava II., aby směl v Čechách zavést slovanskou liturgii:

"Neboť ježto jsme častokráté uvážili sv. Písmo, shledáváme, že se všemohoucímu Bohu líbilo a líbí, dávati služby Boží konati jazykem tajným, aby jim nerozuměli všichni, zvláště ne lidé prostí; neboť kdyby byly zpívány a slyšeny zcela srozumitelně všem, mohly by až příliš snadno býti vydány opovržení a zoškliviti se...."

Vzpomínáme si tu na slovo Rudolfa Steinera v jeho knize "Běh mého života" o "náboženské politice", které pronesl u příležitosti Ernsta Haekela.

V boji o Moravu běželo o církevně politický mocenský zápas mezi Solnohradem a Římem, který se nejprve domníval, že má co činit s Byzancí. Povolil slovanskou liturgii doufaje, že tím nabude na slovanskou katolickou církev přímého vlivu?

Metodějovi se Řím snažil tuto výsadu zase vyrvat, protože německý odpor proti slovanské církvi byl příliš veliký, nebo poněvadž církevní samostatnost těchto národů klonicích se k východu se mu zdála příliš nebezpečnou.

Za rozporů politických zájmů žil Metoděj pro své dílo, které bylo povahy nepoliticko-duchovní. Byla v tom snaha, také politiku učinit křesťanskou, lidskou. V době, které byl ideálem výchovy rétor, která byla v jistém smyslu dobou slova, příkládala se na této i na oné straně Alp zvláštní důležitost, protože "bylo ještě slovem mluveným", protože se ještě živě cítilo, jak slovem zrozeným ze srdce působí duchovní síly, proměňující duši, organizující tělo.

Nikdy nebylo v tendencích Říma, učinit slovo Kristovo lidu volně přístupným, natož roznítit v člověku oheň Ducha Svatého, aby mluvil z vlastní božské síly.

Tak se živá voda slova Kristova pozvolna stávala mrtvými kusy ledu latinských dogmat, tajícími ještě jen na žhavých srdcích, jež byla svěřena správě, o moc usilujícímu duchovnímu stavu, který, uče a vykládaje, vsunul se mezi duše věřících a duchovní bytosti jako filtr, jímž prosakovaly ještě jen kapky ducha.

Ve slově slovanských apoštolů - což se opakuje ve stále nových obřadech - žil ještě duch a tohoto ducha chtěli silám srdce lidu, toužícího po Kristu, přiblížit živým národním jazykem. Bylo-li jim opět a opět vytýkáno kacířství, přes to, že se přiznali k "filioque", mělo to snad důvod v jednotlivě nedokázatelných různostech pojetí mysteria Golgoty proti římskému učení a v různostech rituálu, přenesených z východu. Neboť jsouce vychováni v tradicích východu a hluboce do nich vniknuvše,

měli ještě esoterické pojetí největšího mysteria Země, pojetí, pronikající jejich kněžství, kdežto sousední církev německo-římská v zapominání duchovních tradic, v zevnějšího Kristova impulsu kráčela tehdy přímo v popředí.

Je pravděpodobné, že oba zástupci východního křesťanství přenesli do střední Evropy také onen druh působivého kultu, o který usiloval "proud hrobu", který se však Řím snažil vyhladit. A tak, nehledě vůbec k jazyku, byly tu od počátku přes připojení se k Římu silné rozdíly v ritu a v učení, jež rozhodný Metoděj mocněji zdůrazňoval než jeho bratr.

Morava musela být přivedena zpět k normě, i kdyby byla měla duchovně zpustnout. Slovanští kněží byli vyhnáni. O málo let později podlehl Morava náporů Maďarů, stala se chudou, liduprázdnou zemí, v níž později badatelé církevní život již vůbec nenalezli.

S prvním úsvitem křesťanství v těchto krajinách padá také první rána Říma proti duchovnímu ohni, který východním světlem rozničili slovanští apoštolové. Na Moravě vyhasl skoro úplně, plál však dále v Čechách, kde - ustavičně tlumen - dodnes tu a tam vždy znova vyšlehuje.

Tisíciletý boj vždy vzpurných Čechů s Římem o svobodu nebo nesvobodu je podstatnou částí duchovního pozadí, na němž se vedou vnější historické zápasy.

Slovanští apoštolové zaseli duchovní, nezničitelné sémě, z něhož raší vždy znovu touha po jiném křesťanství, než je římské. Potlačující tyto snahy byly Řím a Německo, které přijímalo římské tendence mnohem povolněji než Slovanstvo, tvrdými vychovateli k samostatnosti, k pozemské zdatnosti.

A můžeme právem přiznat platnost slovům Rudolfa Steinera v cyklu přednášek "Ve změněných poměrech časových" také již pro nejranější doby západoslovanských dějin:

"U západních Slovanů je tomu jinak. Jejich politika je závislá na tom, jak nesympaticky povaha jejich ducha působí na obyvatelstvo německého jazyka. Ti jsou závislí na tom, jak se nelíbí."

Křišťanova legenda o sv.Ludmile a o sv.Václavu vypráví, že Bořivoj, vévoda malého kmene Čechů ve vnitru Čech, byl pokřtěn na Moravě od samého Metoděje. Jeden z jeho žáků, kněz Kaich, odešel pryč s ním do Čech. Bořivoj zbudoval oba první kostely ke cti sv.Klementa.

Tak se dostalo moravské křesťanství do krajiny dnešní Prahy, kde se slovanská liturgie, východní ritus, hluboce vnitřně prožívaný kult a esoterické křesťanství udrželo na některých místech přese všechno pronásledování po staletí. V této "církevní slovanské" atmosféře vyrostl sv.Václav. Ale on takřka vrůstá z východních duchovních tradic do proudu, který mu ze západu nese vstříc zasvěcenec sv.Grálu německý král Jindřich Ptáčník. (viz. pojednání v "Goetheanu" IX. 41-42). Můžeme tak ve Václavovi spatřovat individualitu, která je mostem mezi "proudem hrobu" a sv.Grálem. V něm se zračí, byť jen meteoricky prchavě, jako v ideálním obraze soulad mezi východně-pasivní, epimeteovskou tendencí k hloubkám hrobu, a západně-aktivní, prometeovskou tendencí k vědomě prožívaným nebeským výšinám, zářící soulad jeho lidu jako meta budoucnosti.

Cyril a Metoděj byli, jak praví legenda, bratry podle ducha krve. A přece se může zdát významným, že se museli dva lidé spojit, aby splnili jedno poslání. V jejich bytosti, v jejich působení jsou však rozdíly, které nelze přehlédnout.

Cyril moudře spojuje nejzápadnější slovanský národ ("Čechové" znamená "počavší, první") se střední Evropou, utvořenou Římem, maje v úmyslu, učinit jej v této oblasti relativně samostatným kulturním činitelem. Umírá v Římě.

Metoděj chce toto pouto uvolnit, klade Římu, zápasíc o samostatnost Moravy, odpor, tíhne silněji zpět k východu. Umíraje žehná východořímskému císaři, nikoli římskému papeži.

Cyril byl větší v poznání, Metoděj silnější v činu. Cyril je modernější; Metoděj je více obrácen nazpět, více spojen se starými silami krve. Tato dvojnost je obrazem rozpolcenosti bratřimi obrácených slovanských kmenů samých, kteří, ač pokrevně příbuzní s východem, přece jsou spjati s osudy střední Evropy.

Uvážíme-li, že se východní duchovní život původně zakládá na *Michaelem* inspirované moudrosti, zaniknuvší v době Alexandrově, a že směr římský, duchu nepřátelský, konečně v 19.století vrcholí ve věku *Gabrielově*, předcházejícím nový věk Michaelův, tu poznáváme, že Cyril směřoval za věk Gabrielův dopředu, k epoše Michaelově na vyšším stupni, Metoděj však ke starší Michaelově epoše nazpět.

Vidím-li správně, byl tento výsledek předcházející úvahy již v 9.století znázorněn umělecky. Podle pannonské legendy byl nad Cyrilovým hrobem v bazilice sv.Klementa v Římě vymalován obraz, o

němž jsem se vpředu již zmínil. Tento obraz byl před nedávnem objeven v dobře zachovaném stavu. Je na něm vidět sedm symetricky uspořádaných postav. Uprostřed Kristus Ježíš, nalevo u jeho nohou Metoděj, nad ním archanděl Michael, ještě dále vlevo sv. Ondřej, bratr apoštola Petra, uctíváný zvláště ve východní církvi. Po pravici Kristově Cyril, jemuž nad ním stojící archanděl Gabriel klade s významným gestem ruku na rameno, dále vpravo protějšek Ondřejův, sv. Klement, současník a nástupce Petra samého, osudově s Cyrilem spojený.

Je to umělecké dílo, zobrazující duchovní skutečnosti, působící v událostech oné doby. Je malováno z téhož vyššího, nadosobního vědomí z něhož byly také psány Legendy, podávající zprávu o obou světcích. A uvážíme-li konečně, jak Cyril a Metoděj ve smyslu duchovních dějin a psychologie národů správně vykonali svoje poslání jako praví apoštolové západních Slovanů, shledáváme též správným, že se pod tímto obrazem nad Cyrilovým náhrobkem čte výrok z druhého listu Pavlova k Timoteovi, v legendě použitý o Metoději, jakoby z vyššího vědomí zaznívajících:

"BONUM CERTAMEN CERTAVI, CURSUM CONSUMAVI, FIDEM SERVAVI..."

"DOBŘÍ BOJ JSEM BOJOVAL, BĚH JSEM DOKONAL, VÍRU JSEM ZACHOVAL. NYNÍ PAK
JE MI PŘIPRAVENA KORUNA SPRAVEDLNOSTI."

Přeložil K.P.